

Teine maailmasõda karikatuurides ja naljapiltides

Näituse koostaja Margus Lääne. Foto: G. Raadik

Vaatamata oma koledusele annab sõda head ainet nii karikatuuridele kui ka naljapiltidele. Karikatuur on hea vahend poliitiliste vastaste naeruvääristamiseks. Seda „sõjapidamise” vahendit kasutasid Teise maailmasõja ajal usinalt ära mõlemad sõdivad pooled. Sõltumata kehtivast poliitilisest korrast kujutatakse karikatuuridel vaenlast kaltsakate, närude, rõõvlite ja südametute mõrvaritena. Oma armees teenivad aga kõrge õiglustundega, maailmarahu toomisele pühendunud üllad ja kehaliselt võimsad sõjamehed.

Sõjas leidis alati ka koomilisi momente, mida kunstnikud ei jätanud kajastamata. Enamiku naljapiltide kohta võiks öelda, et pole mingit vahet, kummal pool rindejoont on need joonistatud – sisu poolest sobivad nad mõlemasse armeesse. Piltidel kajastuvad sõja/sõjaväe elu universaalsed hetked ja probleemid (söök, puhkus, õppused, naised jne.). Kõige rohkem igatsevad sõdurid muidugi lahingutegevusest eemal olekut.

Riigiarhiivis on säilinud suhteliselt palju Punaarmee seinalehti – nende kogumine ja

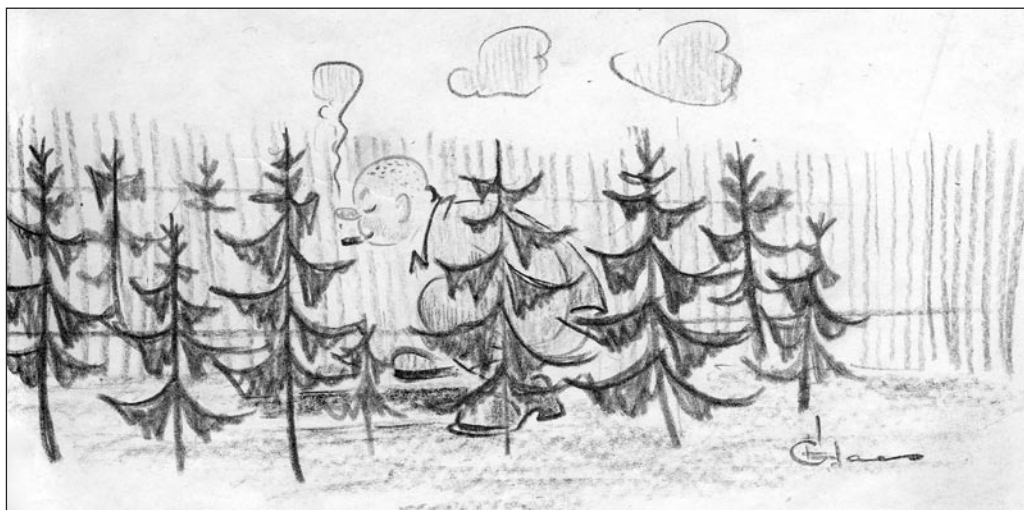
säilitamine oli sõjaväes tehtud kohustuslikuks. Näiteks võib tuua 7. laskurdiviisi 354. laskurpolku (ERAF, f. 78, n. 1, s. 189–197), 7. laskurdiviisi 86. med-san-pataljoni (ERAF, f. 78, n. 1, s. 370–371), 7. laskurdiviisi poliitosakonda (ERAF, f. 78, n. 1, s. 39–41). Materjali hulgas on nii räiget poliitilist karikatuuri kui ka humoorikaid pilte sõjaväelaste argipäevast. Karikatuure ilmus ka ajalehtedes Tasuja ja Punaarmee.

Kahjuks pole Saksa poolel sõdinute arhiivisäilikute hulgas midagi analoogset. Samas on säilinud mitu kausta ajalehes Postimees ilmunud poliitilisi karikatuure (ERA, f. 4416, n. 2, s. 1058–1065), mille autoriteks on enamasti sakslased. Ajalehes Rindeleht ilmusid seevastu naljapildid sõjaväelaste argielust.

Suvel esitati Riigiarhiivi Maneeži tänava näitusesaalis avatud näitusel „Pildirindel. II maailmasõja aegsed naljad ja karikatuurid mõlemalt poolt rindejoont” väike valik nii Riigiarhiivis leiduvast kui ka ajalehtedes ilmunust.

Margus Lääne

Räpased raudteejaamad.
Tänavapühkija reisijale: „Kodanik,
kui vead end jaamast tänavale, siis
pühi enne jalad – määrid tänava
ära.”

On veel üks paigake, kus ei käida vile järele ning pole vaja esineda.